

زرتشت
پیامبران باستان

تهیه و تنظیم

دکتر همدلی

- سرشناسه : دلیاک، هدايت‌آله، ۱۳۲۵-
عنوان و نام پديدآور : زرتشت پيامبر ايران باستان / ۸ دلیاک،
مشخصات نشر : تهران: پارميس، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهري : ۳۱۹ص: مصور؛ ۱۱×۱۷ سم.
شابک : 978-600-8708-70-4
وضعيت فهرست نویسی : فيبا
يادداشت : کتابنامه: [۳۰۳] - ۳۱۹.
موضوع : زردشت، پيامبر ايراني
موضوع : Zoroaster
موضوع : زردشتی -- ايران -- تاريخ
موضوع : Zoroastrianism -- Iran -- History
رده ي کنگره : ۱۳۹۸ ۴:۸۵/۱۵۵۵BL
بنده ي کتب : ۳۹۵/۰۹۲
شماره ي ثبت کتابي ملي : ۵۶۸۲۰۴۵

جدول مندرجات

۲۳	۱. پیشگفتار
۲۴	۱-۱: زمان زرتشت
۲۵	۱-۲: خاستگاه محل تولد زرتشت
۲۶	۱-۳: زرتشت و خاندانش
۲۶	۱-۴: زایش زرتشت
۲۸	۱-۵: از تولد تا برانگیخته شدن زرتشت به پیامبری
۳۰	۱-۶: تعالیم زرتشت
۳۰	۱-۷: معجزات زرتشت
۳۰	۱-۷-۱: معجزات قبل از زاده شدن زرتشت
۳۱	۱-۷-۲: معجزات زرتشت بعد از زاده شدن
۳۱	۱-۸: نام پیامبر زرتشت
۳۱	۱-۹: تهدید جان زرتشت
۳۴	۱-۱۰: زَرْتُشت یا زَرْدُشت یا اشوَزَرْتُشت
۳۴	۱-۱۱: نام زرتشت بر اساس متون اوستایی
۳۵	۱-۱۲: زمان زندگانی زرتشت

- ۱۳-۱: تبار و خانواده زرتشت ۳۶
- ۱۴-۱: زندگی زرتشت ۳۷
- ۱۵-۱: جایگاه گات‌ها، سخنان زرتشت، در اوستا ۳۸
- ۱۶-۱: اهمیت گات‌ها در شناخت دین زرتشت ۳۹
- ۱۷-۱: دین زرتشت از ورای گات‌ها ۴۰
- ۱۷-۱-۱: یکتاپرستی ۴۱
- ۱۷-۲: دوگانگی خرد انسان ۴۱
- ۱۷-۳: اختیار انسان ۴۲
- ۱۷-۴: اوج‌گذاری زندگی در این جهان ۴۳
- ۱۸-۱: اسس دین زرتشت ۴۳
- ۱۹-۱: زرتشت در چه زمانی می‌زیسته است؟ ۴۴
- ۲۰-۱: نام زرتشت ۴۴
- ۲۱-۱: یکتاپرست یا دوگانه‌پرست ۴۵
- ۲۲-۱: مکان پیدایش زرتشت ۴۵
- ۲۳-۱: روایات سنتی ۴۶
- ۲۴-۱: زادگاه زرتشت ۴۶
- ۲۵-۱: زمان پیدایش زرتشت ۴۷
- ۲۶-۱: پیام زرتشت ۴۷
- ۲۷-۱: فلسفه زرتشت ۴۹
- ۲۸-۱: اشاوهیشتا (اردیبهشت) ۵۰
- ۲۹-۱: دینکرد ۵۰
- ۳۰-۱: رساله زوستریانوس ۵۰
- ۳۱-۱: گاتاها ۵۱

- ۳۲-۱: معنای واژه گات ۵۱
- ۳۳-۱: ساختار و ترتیب ۵۱
- ۳۴-۱: نام بخش‌های گات‌ها ۵۲
- ۳۵-۱: زبان ۵۳
- ۳۵-۱: برگردان پارسی میانه ۵۳
- ۳۵-۲: زبان‌های اروپایی ۵۳
- ۳۵-۳: پارسی امروزی ۵۴
- ۳۶-۱: مفاهیم بنیادین و بنیادین دین زرتشت ۵۴
- ۳۷-۱: بخش‌هایی از گات ۵۵
- ۳۸-۱: آزمایش و ازمون در گاتاها و شاهنامه ۵۶
- ۳۹-۱: مهر ۵۷
- ۴۰-۱: روند مهرپرستی در ایران ۵۹
- ۴۱-۱: سه نظریه متفاوت دربارهٔ آیین هخامنشیان ۶۱
- ۴۱-۱-۱: یکسان بودن ویشتاسپ هخامنشی و ویشتاسپ کیانی ۶۱
- ۴۱-۲: غیرزرتشتی دانستن هخامنشیان ۶۲
- ۴۱-۳: زرتشتی دانستن پادشاهان متأخر هخامنشی ۶۳
۲. زندگینامه زرتشت، پیامبر ایران باستان ۷۱
- ۲-۱: یکتاپرستی و کیش زرتشت ۷۱
- ۲-۲: برتری‌های گات‌ها ۷۱
- ۲-۳: آیین زادروز اشو زرتشت (ششم فروردین) ۷۶
- ۲-۴: آیین زرتشت ۷۶
- ۲-۴-۱: آیین مغان ۷۶

- ۷۶ ۲-۵: دین زردشت
- ۷۷ ۲-۶: سرگذشت زردشت
- ۷۸ ۲-۷: تعالیم زردشت
- ۷۹ ۲-۸: اوستا
- ۷۹ ۲-۹: داستان خلقت و دوگانه پرستی
- ۸۰ ۲-۱۰: خدایان
- ۸۱ ۲-۱۱: آخر الزمان
- ۸۱ ۲-۱۲: زرتشت کیست؟
- ۸۳ ۲-۱۳: زرتشت پیامبر
- ۸۶ ۲-۱۴: گفتار نیک، بدار نیک و کردار نیک
- ۸۷ ۲-۱۵: نام نامی زرتشت
- ۸۸ ۲-۱۶: سخنان اش زرتشت
- ۹۰ ۲-۱۷: زمان ظهور زرتشت
- ۹۰ ۲-۱۷-۱: زرتشت بیش از ۵۰۰۰ سال پیش از مسیح
- ۹۱ ۲-۱۷-۲: روایات یونانی
- ۹۱ ۲-۱۷-۳: زرتشت بین ۵ تا ۶ سده پیش از مسیح
- ۹۲ ۲-۱۷-۴: همزمانی زرتشت با پادشاهی کوش
- ۹۲ ۲-۱۷-۵: زرتشت ایرانی پهلوی
- ۹۳ ۲-۱۷-۶: بین ۱۰ تا ۱۲ سده پیش از مسیح
- ۹۳ ۲-۱۸: زبان‌شناسان
- ۹۴ ۲-۱۹: دیدگاه جامعه زرتشتیان ایران
- ۹۴ ۲-۲۰: جدول نظرات مربوط به زمان ظهور زرتشت
- ۹۶ ۲-۲۱: خاستگاه زرتشت

- ۲۲-۲: نقش اشکانیان و ساسانیان ۹۶
- ۲۳-۲: خاستگاه زرتشت در زرتشتی در اوستا ۹۷
- ۲۴-۲: خاستگاه زرتشت در کتاب‌های مذهبی زرتشتیان ۹۸
- ۲۵-۲: مکان‌های احتمالی خاستگاه زرتشت ۹۸
- ۲۵-۲: تخت سلیمان ۹۸
- ۲۵-۲: ری ۹۹
- ۲۵-۲: اه ۹۹
- ۲۵-۲: س ۹۹
- ۲۵-۵: خوارزم ۱۰۰
- ۲۵-۶: مزران و خاسان ۱۰۰
- ۲۶-۲: مهاجرت زرتشت از نلسین به آذربایجان ۱۰۱
- ۲۷-۲: مهاجرت زرتشت از آذربایجان به شرق ایران ۱۰۱
- ۲۸-۲: اوستا ۱۰۱
- ۲۸-۱: واژه شناسی اوستا ۱۰۲
- ۲۸-۲: تاریخچه اوستا ۱۰۲
- ۲۹-۲: کتاب ارداویراف ۱۰۴
- ۳۰-۲: ویرایش پسین ۱۰۵
- ۳۱-۲: اندیشمندان اروپایی ۱۰۵
- ۳۲-۲: ژنده ۱۰۶
- ۳۳-۲: ژنده، نام متون مقدس و اوستا، نام زبان است ۱۰۶
- ۳۴-۲: ساختار و درونمایه اوستای امروزی ۱۰۶
- ۳۵-۲: یسنا ۱۰۷
- ۳۶-۲: ویسپرد ۱۰۸

- ۱۰۹..... ۲-۳۷: یشت
- ۱۰۹..... ۲-۳۸: وندیداد
- ۱۱۰..... ۲-۳۹: درونمایه‌های اوستا
- ۱۱۱..... ۲-۴۰: خرده اوستا
- ۱۱۱..... ۲-۴۱: گویش اوستا
- ۱۱۱..... ۲-۴۲: اوستای کهن
- ۱۱۲..... ۲-۴۳: معنی و معنای نام زرتشت
- ۱۱۳..... ۲-۴۴: اشکین مختلف نام‌های زرتشت
- ۱۱۳..... ۲-۴۵: شتر به شتر
- ۱۱۴..... ۲-۴۶: آستر به آستر
- ۱۱۴..... ۲-۴۷: دشمنان زرتشت
- ۱۱۵..... ۲-۴۸: دشمنان زرتشت در گاهان
- ۱۱۶..... ۲-۴۸-۱: کریان‌ها
- ۱۱۷..... ۲-۴۸-۲: گاوی‌ها یا کاویان
- ۱۱۷..... ۲-۴۸-۳: گرهماها
- ۱۱۸..... ۲-۴۸-۴: جمشید و یونگهان
- ۱۱۸..... ۲-۴۸-۵: بندو
- ۱۱۹..... ۲-۴۹: کشته شدن زرتشت
- ۱۱۹..... ۲-۴۹-۱: توربراتور
- ۱۲۰..... ۲-۵۰: یکسانی ویشتاسپ هخامنشی و ویشتاسپ کیانی
- ۱۲۱..... ۲-۵۱: ویشتاسپ بنابر روایات ملی
- ۱۲۱..... ۲-۵۲: ویشتاسپ کیانی
- ۱۲۲..... ۲-۵۳: هوت‌سا همسر داریوش یکم

- ۱۲۳..... ۲-۵۴: یسنای ۵۳ و ارتباط آن به شورش گئومات
- ۱۲۴..... ۲-۵۵: نظریه یکسان نبودن ویشتاسپ هخامنشی و ویشتاسپ کیانی
- ۱۲۴..... ۲-۵۶: دلایل رد نظریه مورخان یونانی
- ۱۲۵..... ۲-۵۶-۱: ذکر نشدن نام هخامنشیان در اوستا
- ۱۲۵..... ۲-۵۶-۲: شاه نبودن ویشتاسپ
- ۱۲۵..... ۲-۵۶-۳: هوته‌سا یک نام معمول در بین ایرانیان
- ۱۲۵..... ۲-۵۶-۴: نام‌های بیستون
- ۱۲۶..... ۲-۵۶-۵: تفاسیر در شجره نامه‌ها
- ۱۲۶..... ۲-۵۷: تاریخچه مزدیسنا
- ۱۲۸..... ۲-۵۸: مزدیسنا در دوران هخامنشی
- ۱۲۹..... ۲-۵۹: مزدیسنا در دوران اشکانیان
- ۱۲۹..... ۲-۶۰: مزدیسنا در دوران ساسانیان
- ۱۳۱..... ۲-۶۱: مزدیسنا در دوران صفویان
- ۱۳۵..... ۲-۶۲: مزدیسنا در دوران زندیه و قاجاریه
- ۱۳۶..... ۲-۶۳: تاریخچه پژوهش در زمینه مزدیسنا
- ۱۳۷..... ۲-۶۴: مغ
- ۱۳۸..... ۲-۶۵: پیرامون واژه مغناطیس
- ۱۳۹..... ۲-۶۶: تاریخچه مهرپرستی در ایران و جهان
- ۱۴۰..... ۲-۶۶-۱: تاریخچه مهرپرستی پیش از زرتشت
- ۱۴۱..... ۲-۶۶-۲: در دوران هخامنشی
- ۱۴۱..... ۲-۶۶-۳: مهرپرستی در دوره سلوکیان و اشکانیان
- ۱۴۳..... ۲-۶۶-۴: مهرپرستی در دوره ساسانیان
- ۱۴۴..... ۲-۶۶-۵: تاریخچه مهرپرستی در آسیای صغیر

- ۱۴۴..... ۲-۶۶-۶: اسطوره مهر
- ۱۴۴..... ۲-۶۶-۷: آفرینش
- ۱۴۵..... ۲-۶۶-۸: زاد روز مهر
- ۱۴۶..... ۲-۶۶-۹: قربانی کردن گاو
- ۱۴۶..... ۲-۶۶-۱۰: معجزه آب
- ۱۴۶..... ۲-۶۶-۱۱: معجزه شکار
- ۱۴۷..... ۲-۶۶-۱۲: شام آخر
- ۱۴۷..... ۲-۶۶-۱۳: عروج میترا
- ۱۴۷..... ۲-۶۶-۱۴: رستاخیز
- ۱۴۷..... ۲-۶۶-۱۵: مهری
- ۱۴۹..... ۲-۶۷: درجاء هفتگانه مهرپرستی
- ۱۴۹..... ۲-۶۷-۱: کاغذ (Carr.)
- ۱۵۰..... ۲-۶۷-۲: نامزدی پوشید (Nymphs)
- ۱۵۰..... ۲-۶۷-۳: سرباز (Miles)
- ۱۵۱..... ۲-۶۷-۴: شیر (Leo)
- ۱۵۱..... ۲-۶۷-۵: پارسی (Perses)
- ۱۵۱..... ۲-۶۷-۶: مهر پویا (Heliodromus)
- ۱۵۲..... ۲-۶۷-۷: پاتریا پدر (Pater)
- ۱۵۲..... ۲-۶۸: آیین‌های مهرپرستان
- ۱۵۳..... ۲-۶۸-۱: میتراثیوم‌ها
- ۱۵۴..... ۲-۶۸-۲: مهر در زروانیسم
- ۱۵۴..... ۲-۶۸-۳: مهرپرستی و مسیحیت
- ۱۵۵..... ۲-۶۹: اثرات مهر پرستی در فرهنگ و تمدن

- ۷۰-۲: نمادهای مهری..... ۱۵۵
- ۷۱-۲: مهر در ادبیات ایران..... ۱۵۶
- ۷۲-۲: مزدک..... ۱۵۷
- ۷۲-۱-۲: خاستگاه..... ۱۵۷
- ۷۲-۲-۲: آموزه‌های مزدک..... ۱۵۷
- ۷۲-۳-۲: فرجام مزدک و مزدکیان..... ۱۶۰
- ۷۲-۴-۲: رامگاه مزدک..... ۱۶۱
۳. دیدگاه سیرا کشرها و ایان به دین زرتشت..... ۱۶۳
- ۳-۱: زرتشت از دیدگاه خان..... ۱۶۳
- ۳-۲: زرتشت در قرآن و روایات..... ۱۶۵
- ۳-۳: دیدگاه مفسران شیعه..... ۱۷۳
- ۳-۴: تأثیر آیین‌های کهن ایرانی بر آیین زرتشت..... ۱۷۴
- ۳-۵: مهاجرت آریایی‌ها به فلات ایران..... ۱۷۸
- ۳-۶: دین و فرهنگ آریایی‌ها..... ۱۸۲
- ۳-۷: علل پیدایش ثنویت در مجمع ایزدان قدیم..... ۱۸۲
- ۳-۸: تأثیر فرهنگ‌های بومی..... ۱۸۳
- ۳-۹: آیین اقوام ایرانی تبار..... ۱۸۴
- ۳-۱۰: برخی از اساطیر مشترک هند و ایران باستان..... ۱۸۸
- ۳-۱۱: نوآوری زرتشت..... ۱۹۱
- ۳-۱۲: علل رشد یکتاپرستی در بین آریایی‌ها..... ۱۹۴
- ۳-۱۳: اقوام بومی ایران قبل از مهاجرت آریاییان..... ۱۹۵
- ۳-۱۴: آیین زروانی..... ۱۹۶

- ۱۹۹..... ۳-۱۵: زرتشت از دیدگاه اسلام
- ۱۹۹..... ۳-۱۶: نظر اسلام و پیامبر گرامیمان درباره دین زرتشت
- ۲۰۳..... ۳-۱۷: زرتشت از دیدگاه آیین مانی
- ۲۰۴..... ۳-۱۸: مجوس
- ۲۰۵..... ۳-۱۹: ابهامات تعاریف مجوس در فرهنگ نامه‌ها
- ۲۰۶..... ۳-۲۰: تفاوت مجوس (مغ) با زرتشتی
- ۲۰۸..... ۳-۲۱: تاریخ مجوس (مغ)
- ۲۱۰..... ۳-۲۲: زرتشتی
- ۲۱۱..... ۳-۲۳: زرتشتی
- ۲۱۱..... ۳-۲۴: زرتشت در
- ۲۱۱..... ۳-۲۵: آیین‌های ایرانی از دیدگاه مورخان یونانی
- ۲۱۱..... ۳-۲۵-۱: هرودوت
- ۲۱۴..... ۳-۲۵-۲: گزارش دیگر مورخان یونانی
- ۲۱۶..... ۳-۲۶: واژه عجم
- ۲۱۷..... ۳-۲۶-۱: ریشه‌یابی و واژه شناسی عجم
- ۲۱۹..... ۳-۲۶-۲: پاسخ به شبهه‌ها
- ۲۲۲..... ۳-۲۶-۳: عجم که بود؟
- ۲۳۰..... ۳-۲۶-۴: عجم در قرآن
- ۲۳۱..... ۳-۲۶-۵: در کتب مفسرین اهل تشیع
- ۲۳۲..... ۳-۲۶-۶: در کتاب‌های اهل سنت
- ۲۳۲..... ۳-۲۶-۷: عجم در حدیث‌ها و روایت‌های اسلامی
- ۲۳۳..... ۳-۲۶-۸: امام علی (ع)
- ۲۳۷..... ۳-۲۶-۹: عجم در ادب پارسی

۲۳۷.....	۱۰-۲۶-۳: عجم در ادبیات عرب
۲۴۰.....	۱۱-۲۶-۳: مقصود عمر از حمله به ایران
۲۴۵.....	برخی مراسم دینی و باورهای زرتشت در ایران و جهان
۲۴۶.....	۴-۳: سیمای زرتشت
۲۴۶.....	۲-۴: اهورامزدا
۲۴۸.....	۳-۴: واژه‌های اهورا مزدا
۲۴۸.....	۴-۴: واژه‌های اهورامزدا
۲۴۹.....	۵-۴: اهورامزدا
۲۵۰.....	۶-۴: آیین پرستش مراسم دینی
۲۵۰.....	۷-۴: سنجش اعمال از روی استاخیز
۲۵۱.....	۸-۴: ازدواج
۲۵۳.....	۹-۴: مهر
۲۵۳.....	۱-۹-۴: مهر در اوستا
۲۵۴.....	۲-۹-۴: مهرپرستی
۲۵۴.....	۱۰-۴: جشن‌های مذهبی ایران باستان
۲۵۵.....	۱-۱۰-۴: جشن‌های آتش
۲۵۶.....	۲-۱۰-۴: احترام به درختان
۲۵۱.....	۱۱-۴: پیدایش دین زرتشتی یا مزدیسنا
۲۵۸.....	۱-۱۱-۴: خداوند در دین مزدیسنا
۲۵۸.....	۲-۱۱-۴: آیین زندگی در دین مزدیسنا
۲۶۰.....	۳-۱۱-۴: نقش مغان در تغییر آیین زرتشت
۲۶۱.....	۴-۱۱-۴: احکام دین مزدیسنا بر اساس وندیداد

- ۲۶۳..... ۴-۱۲: آیین مغان مادی
- ۲۶۵..... ۴-۱۲-۱: انتساب مغان مادی به آیین زرتشتی
- ۲۶۶..... ۴-۱۲-۲: مغان مادی زرتشتی نبودند
- ۲۶۶..... ۴-۱۳: پوروچیستا
- ۲۶۷..... ۴-۱۴: جاماسپ
- ۲۶۹..... ۴-۱۵: مزدیسنا
- ۲۷۰..... ۴-۱۶-۱: ریشه نام مَزدیسنا
- ۲۷۱..... ۴-۱۶: بازسازی وضعیت زرتشتیان در قرن نوزدهم
- ۲۷۳..... ۴-۱۷: جهان بینی زرتشتی
- ۲۷۵..... ۴-۱۸: نظریه یگ و سازای جهان
- ۲۷۶..... ۴-۱۹: اصول مَردَشت
- ۲۷۶..... ۴-۱۹-۱: آداب احکام دین
- ۲۷۷..... ۴-۱۹-۲: ازدواج در میان زرتشتیان
- ۲۷۹..... ۴-۲۰: کشورهای دارای جمعیت زرتشتی
- ۲۸۰..... ۴-۲۱: آیین ها و جشن های دینی زرتشتیان
- ۲۸۴..... ۴-۲۲: آتشکده های ایران
- ۲۸۶..... ۴-۲۲-۱: آتشکده آذر برزین مهر
- ۲۸۷..... ۴-۲۲-۲: آتشکده بردسوره
- ۲۸۷..... ۴-۲۲-۳: آتشکده آذر شب
- ۲۸۷..... ۴-۲۲-۴: آتشکده آذر نوش
- ۲۸۷..... ۴-۲۲-۵: آتشکده چهار قایی
- ۲۸۹..... ۴-۲۲-۶: آتشکده سیروان
- ۲۸۹..... ۴-۲۲-۷: آتشکده نیاسر

۲۹۰.....	۴-۲۲-۸: آتشکده اردشیر
۲۹۰.....	۴-۲۲-۹: آتشگاه سراب ذهاب
۲۹۰.....	۴-۲۲-۱۰: آتشکده آناهیتا یا معبد آناهیتا
۲۹۱.....	۴-۲۲-۱۱: آتشکده دارابگرد
۲۹۲.....	۴-۲۲-۱۲: آتشکده باکو
۲۹۳.....	۴-۲۲-۱۳: آتشکده شاهپور
۲۹۳.....	۴-۲۲-۱۴: آتشکده پوران
۲۹۳.....	۴-۲۲-۱۵: آتشکده کرکویه
۲۹۴.....	۴-۲۲-۱۶: آتشکده کاریان
۲۹۵.....	۴-۲۲-۱۷: آتشکده یادنا
۲۹۵.....	۴-۲۲-۱۸: آتشکده سده
۲۹۵.....	۴-۲۲-۱۹: آتشکده آریاد
۲۹۶.....	۴-۲۲-۲۰: آتشکده خوار اصلان
۲۹۶.....	۴-۲۳: تقویم زرتشتی
۳۰۰.....	۴-۲۴: جشن تیرگان

۳۰۳..... ۵. منابع

پیشگفتار

زرتشت پیامبر بزرگ آریایی، یکی از جمله نوادر و اندیشمندان جهان است. زرتشت نخستین معنای بود که در دوران کهن خدای واقعی را شناخت و یکتابرسی را مطرح کرد. آموزش‌ها، فلسفه و جهان‌بینی زرتشت از همان دوره‌های کهن مورد توجه حکما و فلاسفه بزرگ جهان مانند ارسطو، افلاطون، فیثاغورس بودند. در حکمت اشراق اهمیت و اعتبار و دیدگاه‌های وی زمینه‌ساز بسیاری از تحولات در فلسفه و حکمت شد. زرتشت بر علیه خرافات و موهومات دیرینه قیام کرد. عبادت را فقط خدمت به مردم و پیروی از سه اصل: اندیشه، گفتار و کردار نیک معرفی کرد. درباره دوران زندگی وی آگاهی درستی نیست، و متأسفانه زندگی این حکیم فرزانه در هاله‌ای از ابهام قرار گرفته است. با اینکه بعضی حتی وجود خارجی او را مورد تردید قرار داده‌اند. حتی در ایران و پانویس پهلوی و فارسی زندگی‌اش جنبه اساطیری دارد. اما قدر مسلم آن است که در خلال اسطوره‌ها حقیقت‌های فراوانی نهفته‌اند. که دانشمندان بر اساس همین اسطوره‌ها و با استفاده از علوم جدید از قبیل زبان‌شناسی، اسطوره‌شناسی تطبیقی، جغرافیای تاریخی و... قسمت‌های تاریکی از زوایای زندگی زرتشت را روشن نموده‌اند.

نگاره ۱-۱: نگاره‌ای یافته شده از شهر دورا اروپوس، که قدمت آن به قرن سوم پس از میلاد باز می‌گردد و اشاره به یک پیامبر ایرانی دارد که احتمال می‌دهد آن زرتشت است.

۱-۱: زمان زرتشت

پژوهندگان فرهنگ ایران باستان درباره زمان زرتشت با یکدیگر هم‌فکر نیستند. دورترین زمانی که برای زرتشت قائل شده‌اند سده هجدهم قبل از میلاد و نزدیک‌ترین آن سده ششم قبل از میلاد است. برخی از ایران‌شناسان بر اساس قرائن و شواهد زبانی و تاریخی زمان زرتشت را

مشخص نموده‌اند بر این اساس بارتولمه زمان زرتشت را حدود نهصد ق.م و مایر، نیولی، وزندنک، و شدر زمان او را اواخر هزاره دوم و اوائل هزاره اول قبل از میلاد می‌دانند. گروهی از دانشمندان بر اساس تاریخی که در کتاب پانویس یونانی، پهلوی و عربی دارند. هنینگ بر اساس نوشته‌ای که در کتاب بندهشن تاریخ تولد زرتشت را ۶۱۸ یا ۶۲۸ یا ۶۳۰ قبل از میلاد می‌داند. خانتوس لیدیایی که معاصر اردشیر اول هخامنشی است نقل می‌کند که زرتشت ۶۰۰ سال قبل از فتح یونان به دست خشایارشا، می‌زیست است. ارسطو زرتشت را ۶۰۰۰ سال قبل از افلاطون دانسته و هردمودورس زمان او را ۵۰۰۰ سال قبل از جنگ یونان و ترویا ذکر کرده است.

۱-۲: خاستگاه محل تولد زرتشت

در مورد زادگاه اصلی زرتشت نیز اختلاف نظر وجود دارد. در پانویس پهلوی و به دنبال آن‌ها، در کتاب‌های عربی و فارسی «ایرانویج» یعنی سرزمین اصلی اقوام ایرانی و بنا بر روایات دین زرتشتی، در آنجایی که دین به زرتشت ابلاغ شده است، با آذربایجان یکی شده‌اند. امروزه دانشمندان انتساب زرتشت را به آذربایجان مردود می‌دانند زیرا در کتاب اوستا هیچ نشانی از واژه‌هایی که اصل مادی یا فارسی است، مشاهده نشده‌اند، دیده نمی‌شود و زبان اوستایی زبانی متعلق به شرق ایران است. برخی ایران شناسان ایرانویج را همان خوارزم به شمار آورده‌اند و زادگاه زرتشت را آن جا دانسته‌اند. امروزه بیشتر ایران شناسان طرفدار این نظریه‌اند. نیولی زادگاه زرتشت را در ناحیه‌ای میان هندوکش و هامون هیرمند می‌داند که بخش عمده‌ای از سیستان در این حیطه قرار می‌گیرد. مری بویس در انتقاد این نظریه‌ها اظهار می‌دارد که انتساب زرتشت به

آذربایجان، ری، سیستان و مرو... از روایت‌های متأخر محلی سرچشمه گرفته است. احتمال قوی این است که موطن اصلی او در سرزمینی در شمال شرقی ایران قدیم بوده است.

۱-۳: زرتشت و خاندانش

زرتشت یا «زرتوشترا» یا چنان که در اوستا آمده است «زره توشتره» که به معنی دارنده شتر زرد است یا به گفته فرای کسی که می‌تواند شتران را نگهداری کند یونانیان باستان وی را با نام «زراستر» به معنی ستاره‌شناس می‌شناختند. آنچه به یقین در مورد زندگی زرتشت، از متون اوستایی بر می‌آید، این است که خاندان او سپیتمه (پهلوی سپیتمان) نام داشته است. نام پدرش پدرشپه (پهلوی پورشسپ) و نام مادرش دوغذوو (پهلوی دوغذو) دختر فرایم و نام پسر بزرگش هیچتسه (پهلوی هیتچسپ) بوده است. زرتشت بر حسب سلسله‌ای سه بار ازدواج کرده است. نام زن اول و دوم او معلوم نیست. زن نخست او ساری به نام ایست واستره و سه دختر به ترتیب به نام‌های فرینی، ثریتی و پورچیستا به دنیا آورد. که پورچیستا به ازدواج جاماسب وزیر گشتاسب درآمد. زن دوم زرتشت که نام او نیز ذکر نشده است دو پسر به نام‌های اوروت و اوروهر (خورشید چهر) به دنیا آمده است. زن سوم هووی نام داشته و ظاهر زرتشت از او فرزندی نداشته است. دو برادر بزرگ‌تر زرتشت رتوشتر و زوشتر و دو برادر کوچک‌ترش ودریکا و هنددیش بودند.

۱-۴: زایش زرتشت

در کتاب دینکرد از نوشته‌های دینی پهلوی آمده است که: «اجزایی که لازم بود تا تولد پیامبر ایرانی را به حصول رساند، عبارت از سه جزء بود که هر سه منشأ آسمانی داشتند و به ترتیب عبارت بودند از: فره ایزدی، فروهر

(روان) و جوهر تن (جسم آدمی)». فره ایزدی عبارت بود از نیروی روحانی چون پاره‌ای نور یا نیرو که گاه نیز به صورت کبوتر و شاهین یا پرنده‌ای دیگر در می‌آمد و از طرف خداوند در جسم مردان برگزیده وارد می‌شد و موجب نیک‌بختی و پیشرفت‌شان را فراهم می‌آورد و جدایی آن از آنان موجب بدبختی می‌شد. اهورامزدا چون اراده کرد تا برگزیده‌ای برای راهمایی مردمان برانگیزد، به اندیشه شکل بخشیدن فره زرتشت برآمد که این فره با تن او یکی شد و از طریق شیر گاوان و فروهر (روان) به وسیله شاخه مقدس به طور معجزه آسایی دوغدو رسیده بود منجر به تولد زرتشت گردید.

نگاره ۱-۲: مجسمه‌های دادگاه امتیناف، زرتشت (سمت چپ) ایستاده در گروه قضایی اول بر روی دیوان عالی نیویورک